

שאלה: אני בחור ישיבה. תמיד ראיתי כי אימא שלי אחרי שהיא מדליקה נרות של שבת, היא עושה תנועות בידיה לנפנף מול הנרות, אחר כך היא מכסה את עיניה ומברכת על ההדלקה. בישיבה שלי כמעט כולם אשכנזים. אמר לי חבר הלומד שם, והוא מעדות המזרח, כי הרב עובדיה יוסף מתנגד למנהג זה. בדקתי בשולחן ערוך (או"ח רסג סעיף ה) ומצאתי שהרמ"א פוסק לברך אחרי ההדלקה ומציע "ומשימין היד לפני הנר אחר הדלקה ומברכין ואח"כ מסלקים היד, וזה נקרא 'עובר לעשיה'". ובכן מדוע הרב עובדיה מתנגד? וכאשר אתחתן מה המנהג הנכון בשבילי?

תשובה: חז"ל (פסחים ז, ב) קבעו כי כל הברכות צריכים לברך לפני עשיית המצוה, פרט לטבילת גר שאינו יכול להגיד המלים "אשר קדשנו במצוותיו" עד שיטבול ויתגייר. הרמב"ם (הלכות ברכות, פרק יא) סמך על גמרא זאת ומלמד כי כל המברך אחרי מעשה המצוה, הרי היא ברכה לבטלה. ולפי רמב"ם המברך ברכה לבטלה היא עבירה מדאורייתא.

אבל מראשוני האשכנזים לפני כשבע מאות שנה, המרדכי, הלך בעקבות קודמיו שהיו סבורים שעל ידי הדלקת הנר מקבלת האשה את השבת. ואם כבר נהיה שבת, כיצד תדליק אש והוא מעשה איסור? אלא נהגו "פיקציה" [הערמה]. אמרו שתדליק כאשר עדיין לא קבלה את השבת, ותסתיר את הנרות ע"י שתי כפות ידיה, תברך בעינים עצומות, והנה כאשר תסיר הידיים, רק אז תקבל עליה את השבת.

לדעת הרב עובדיה אין הכרח לתחבולה זאת. כי סוף כל סוף, היא מברכת אחרי פעולת ההדלקה ולפי פשט דברי חז"ל היא בְּרָכָה לבטלה. הרי יותר טוב שתגיד שבמעשה ההדלקה היא אינה מקבלת עליה את השבת. למה הדבר דומה? כאשר היא אופה חלות או עוגות לכבוד שבת, כלום נטעה לומר שבזה היא מקבלת עליה את השבת? ואם תשאל, מי אומר שהאשכנזים מסכימים שתוכל להתנות תנאי כזה לפני ההדלקה? הנה כך כתב ה"משנה ברורה" (רסג ס"ק כא בשם פרי מגדים וכן ר' עקיבא איגר). והיא אינה צריכה לומר זאת בכל שבת ושבת, אלא די לה בתחילת נישואיה, פעם בשנה, תנאי זה יועיל. ואם שכחה באחת השנים להתנות גם כן לא הפסידה, כי כך היה במחשבתה.

עובדא היא כי כאשר אין האשה בבית, נניח היא בבית חולים אחרי לידה, הבעל מדליק נרות. וכולם יודעים שהוא אינו מקבל עליו שבת בזה. ולכן כך אני מציע לך לעשות, למרות שאתה מעדות אשכנז. תהיה "בסדר" לפי כל הפוסקים, ובמיוחד שמדובר בחשש ברכה לבטלה, מול דבר שהוא רק "מנהג", לפי דברי רמ"א.